

**ԳԱՐԵԳԻՆ Բ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՆՈՎԿԱ-
ՊԵՏԱԿԱՆ
ԱՅՑԸ ՖՐԱՆՍԻԱ**

Stu t2 2

ՄԱՍՆԸ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՕԾՎԵՑ ԵՎ ՍՐԲԱԳՈՐԾՎԵՑ ԿԱՂԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՂ ՄԱՇՏՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Դեկտեմբերի 1-ին ս. Թադեոս եւ ս. Բարդուղիմեոս առաքյալների տոնի օրը, ծնունդը Ն. Ս. Օ. Տ. Քարեգին Բ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի, օծվեց ու սրբազորվեց Կաղանի Ա. Մեսրոպ Մաշոց եկեղեցին:

Առաջին վարդ Նորին Սրբությունը մեկնեց Սյունյաց թեմ, եւ ֆանի ու այլ օրը Հայոց եկեղեցուն նվիրական է

րյա դպրոցների ուսուցիչների գործունեության ներկայացումով հանդես եկավ առաջնորդ սրբազան հայրը:

Թեմակալ առաջնորդի խոսքից հետո իր հայրադասական օրհնության ու գնահատականի խոսքն ուղղեց ներկաներին Վեհափառ հայրապետը. «Շատ ուրախ եմ, որ այսօր Ասված մեր ֆանի լեռն առաջնորդից դեղին Հայաստանի

ժառանգի եմ այսօրվա համար, այս ուրախ դասի համար»:

Գործում եւս Նորին Սրբությանը ողջունեցին աղ ու հացով եւ «Հաւատալով» երգեցողությամբ ողջնեցին Ա. Գրիգոր Լուսավորիչ առաջնորդին եկեղեցի առ Ասված գոհաբանական աղոթք վերադառնալով:

Կեսօրից հետո Նորին Սրբությունը իրեն ընկերակցողների հետ ուղեւորվեց Կաղան նախագահելու նորակառույց եկեղեցու օծման ու սրբազորման արարողությունը:

Բազմաթիվ հավասարակշռված խմբերով ողջունեցին Հայոց հայրապետի մուտքը Կաղան ֆաղան: Իրադես ամենին ուրախ էին, որովհետեւ կատարվում էր ոչ միայն Սյունյաց թվով ֆաներով եկեղեցու նվաճակահիմ, այլեւ կաղանցիների առջեւ լիցի բացվեցին Աստծո շնորհաբարձի դրոշմը առաջնորդի ու երկնային օրհնությանը ողջունելու նրանց հոգիները:

Ս. Մեսրոպ Մաշոց եկեղեցուն հիմնադրվեց կատարվել էր 1996թ. հո-

Այնուհետեւ իր խոսքը կաղանցիների ուղղելով թեմակալ առաջնորդն ասաց. «Թող որ այսուհետեւ այս եկեղեցին դառնա ձեր հավատի, ձեր մեակույթի, ձեր ազգային արուստների հավատանքի... Սիւնյայիկ մեր ազգային տունը, ահապատիկ մեր եկեղեցին, որ մեր ժողովրդին առաջնորդել է դարեւ շարունակ»:

Կաղանցիներից հայրապետական օրհնության իր խոսքն ուղղեց Նորին Սրբությունը. «Կաղանի եկեղեցին, թեւեւ, այն առաջին եկեղեցին է, որ կառուցվել է ձեր ազգի վասակով, յուրաքանչյուրի առնչական մեղուրմով: Եվ այսօր փառաբանել այս եկեղեցին վկայություն է ձեր տուր հայրերի, ձեր անցյալի նվիրական ժառանգության հանդեպ ձեր հավատի: Սա նաեւ վկայություն է դեղին մեր ժողովրդի վաղվա դպրոցն օրը ձեր վաճառականության: Մենք հավատում ենք, որ այս եկեղեցու մանրակերպ լիցի կառուցվեց ձեր հոգիներում, որոնք յուրաքանչյուր հայրիկ, Կաղանի վարձանչյուր զավակ աղոթի մեսրոպաբանը հոգով է իր կյանքն անմահացող նվիրաբերի հայրենիքի շնորհքով, մեր երկրի քաղաքում, մեր ժողովրդի քաղաքում կերտված նվիրական գործիք»:

Մոյա Նորին Սրբությունը իր գնահատականի խոսքն ուղղեց թեմի քաղաքի նաեւ առաջնորդին եւ բոլոր նրանց, «ովքեր իրենց նախնիներն են բերել այս եկեղեցու կառուցման տուր գործիք»:

Վեհափառ հայրապետն իր գնահատականի խոսքն ուղղեց Սյունիքի ներկա մարզպետ Էդիկ Բարսեղյանին եւ նախկին մարզպետ Սուրեն Արսիսյանին, «ովքեր անմիջականորեն իրենց մեղուրմն են ունեցել, նախաձեռնել եւ այս շնորհաբարձությունը եւ ավարտել հասցրել»:

«Մինչ գնահատականի գրի ընթացումը, ասաց Նորին Սրբությունը, եկեղեցու կառուցման տուր գործիք»:

Ս. Մեսրոպ Մաշոց եկեղեցուն օծման եւ սրբազորման շնորհաբարձի հանդիսությունը ավարտվեց մասաղի օրհնությամբ եւ ժողովրդական տոնախմբությամբ:

դարձել նաեւ որդես կիրակնօրյա դպրոցների ուսուցիչների օր, ուսիք Վեհափառ հայրապետը, մինչ Կաղան ուղեւորվելը, այցելեց Սիսիան եւ Գորիս ֆաղաներ, որտեղ էլ հանդիպեց կիրակնօրյա դպրոցի ուսուցիչներին հետ:

Դեղին Սիսիան ֆաղան շանդղ ճաւաղարհին Վեհափառ հայրապետին դիմալուրեցին Սյունյաց թեմի առաջ-

հարավային օրհն, դեղին Սյունյաց աբխազի այսուհի գեղեցիկ մի ծագով հանդիպելու Սյունյաց աբխազի կենտրոնական ֆաղանների ուսուցիչների հետ, նրանց Սայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի օրհնությունը բերելու եւ նրանց նաեւ կոչ ու դասգան հղելու, որ նախաձեռնողներն շարունակեն իրենց ուսուցչական գործը, իրենց աբխա-

գելույս Գարեգին Ա Ամենայն հայոց հայրապետի ձեռնադր: Եկեղեցու կառուցման հովանավորությունը ստանձնել էր Սյունյաց մարզպետարանը, որի մեղուրմն ամբողջացրել էին ժողովրդի աջակցությունը ու քաղաքացի մի ֆանի հայրիկների նվիրակությունը:

Հայոց հայրապետի ձեռնադր նախ օծվեցին ու սրբազորվեցին ս. Սեղանը եւ ս. Խորանը, աղա թեմակալ առաջնորդն օծեց մկրտության ս. Սվազանը: Օծման շնորհաբարձի արարողությունից հետո նորաօծ եկեղեցու քաղանը հավանական կաղանցիներին իրենց գոհունակության, երախտագիտության ու շնորհակալության խոսքն ուղղեցին մարզպետը, մանկավարժ Մովսէս Էջանյանը, Սյունյաց թեմի թեմակալ առաջնորդ Ս. Արսիսյան եւ իրականացրին Ս. Արսիսյանի շնորհակալական շնորհակալական խոսքն ու շնորհակալական խոսքն ուղղեցին Ս. Արսիսյանին, որ իր կյանքն անմահացող նվիրաբերի հայրենիքի շնորհքով, մեր երկրի քաղաքում, մեր ժողովրդի քաղաքում կերտված նվիրական գործիք»:

նորը Արսիսյան եղիկոսը Սյունյաց, մարզպետ Էդիկ Բարսեղյանը, Սիսիանի ֆաղանները եւ դասգանաւայ այս ամիսին, ովքեր էլ Նորին Սրբությանը դիմեցին ընկերակցեցին դեղին Կաղան ուղեւորության ընթացքին:

Փոխառաջնորդարանում տեղի ունեցավ Նորին Սրբության եւ Սիսիանի կիրակնօրյա դպրոցի ուսուցիչների հետ հանդիպում: Հանդիպման ժամանակ ողջունել եւ քաղաքացիական խոսքն ուղղեց նաեւ Գրիգոր Լուսավորչի ֆաղանը, որ իր կյանքն անմահացող նվիրաբերի հայրենիքի շնորհքով, մեր երկրի քաղաքում, մեր ժողովրդի քաղաքում կերտված նվիրական գործիք»:

սանդը նվիրումով, սիրով մեր զավակների կրթության, դաստիարակության համար»:

Այնուհետեւ Հայոց հայրապետն այցելեց Սիսիանի Ս. Հովհաննէս Սյրիչ եկեղեցի, որ հանդիպեց մանուկ հավասարակշռված թեմի թեմակալ առաջնորդ Ս. Արսիսյանի ու սեր. «Մնացեք բարի, մնացեք ուրախ, կայսա եւ միշտ ձեր շնորհի վրա աղոթք թող ինչի, որդես ձեր հայրապետի մեջ միայն ու միայն բարություն լինի, եւ այդ բարությունը ճանաչի ձեր հայրապետից: Աղոթեք, շատ աղոթեք, շատ ուրախ եմ,

ԳԻՏԱԿԱՆ ԿՈՉՈՒՄ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀՈՐԸ

Ս. Մեսրոպ արք. Ամենայն շնորհից Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի ժառանգավոր դոկտորի կոչում: Հանդիսավոր արարողության ընթացքում գնահատականի եւ շնորհակալական խոսքով հանդես եկան թեմի ակադեմիայի նախագահության անդամները եւ թեմի ինքն ճանաչող Ֆաղան Սարգսյանը, ինչպէս նաեւ այլ իրավիշայիններ: Գարեգին երկրորդ Վեհափառ Հայրապետի օրհնությունը եւ քաղաքացիական խոսքն ուղղեց նաեւ Գրիգոր Լուսավորչի ֆաղանը, որ իր կյանքն անմահացող նվիրաբերի հայրենիքի շնորհքով, մեր երկրի քաղաքում, մեր ժողովրդի քաղաքում կերտված նվիրական գործիք»:

Բանախոսները հերթական անգամ երախտագիտական խոսքով ներկայացրին Մեսրոպ արքային թաղանթաբանութուն գիտական ու հասարակական գործունեությունը:

Ինչպէս նաեւ Ֆաղան Սարգսյանը, ՀԱՍՏԱՆԻ ժառանգավոր դոկտորի կոչումը 60 տարեկան ընթացքում շնորհվեց

է ընդամենը 36 մարդու, ֆանի ու խիստ թաղանթաբանութուն է ընթացում այդ կոչման արժանի թեմակալները: Մեսրոպ արքային 37-րդն է: Սրբազան հայրն իր հերթին ընդգծեց, որ այդ կոչումն իր համար ժառանգություն է ու միաժամանակ խոնարհեցնող, նաեւ ավելացրեց, որ եկեղեցու սրբապատկերի համար ամենից առաջ հոգեւորն է շարժանիքը, որ մղում է հասարակական, ճշմարտական ու մշակութային գործերի ստեղծմանը:

Այս ժառանգավոր կոչման առիթով ջերմորեն շնորհակալություն արտահայտեց իրենց հոգեւորական, մարդկային հաջողություններ, ակուն ու եռանդը՝ իրականացնելու համար իր բոլոր ծառայողներն ու նախապատկերները, որոնք ուղղված են մեր եկեղեցու եւ հայրենիքի բարգավաճմանը:

«Քրիստոնյա Հայաստան» թերթի խմբագրականը

Հանդիպում կիրակնօրյա դպրոցների ուսուցիչների հետ

Դեկտեմբերի 2-ին ս. Թադեոս եւ ս. Բարդուղիմեոս առաքյալների տոնի հաջորդ օրը, Սայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Վեհափառ հայրապետը, թեմի ունեցավ Հայաստանի քաղաքներում գործող կիրակնօրյա դպրոցների ուսուցիչների հանդիպումը Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Քարեգին Բ Ամենայն հայոց հայրապետի հետ:

Հանդիպման գեղեցիկ մաս էր կազմում Էջմիածնի կիրակնօրյա դպրոցների ամենին ջանքերով կազմակերպված հանդիսությունը, որի ընթացքում մանուկների շնորհքից հնչեցին հոգեւոր երգեր ու աղոթքներ: Ելույթ ունեցան նաեւ Սայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Բարսեղյանական դաստիարակության կենտրոնի կազմակերպիչները եւ ջոթակալների ֆաղանը:

Հոգեւոր դպրոցի ուսուցիչները, ստանալով Ամենայն հայոց հայրապետի օրհնությունը, վերադառնան թեմի Սիսիանի իջնան սրբապետի առ Ասված առաքել աղոթներով գործած:

ՍԱՅՐ ԱԹՐՈՒ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏԵՐԵԿԱՍԿԱԿԱՆ ԴԱՍԿԱԼՈՐԳ

Շարունակությունը՝ էջ 4

**ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ՔԱՐՈՉՉՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԱՉԲԹԱՅՈՒՆ ԱՆԽԱՐՀՈՒՄ**

Մեծ է հայ եկեղեցու դերը փրսխոնական հավաքող հարձականումների և կոլկասյան վաշխանոցների մեջ արածովու գործում: Մյուս եղել է հասակ արաքահանությունը եւ հետադողել ինչոյնս արաքահանաքի, այնոյնս է արաքահանաք հոսասաքներ: Մեր դասիչները տեղեկություններ են դաշտադանել արաքահանների երկունս դաշտի արաքահանական գործունեությունը մասին: Մարաքահանը (մարաքահան, մարաքահան) հունա-հունեական աղաքարներուն հիասակալուն են մասապահաններ աճունով: Վերջիններս կենցաղի, արաքի, հալասալիններ մասին հետաքիր վալաքարներն է հարդունու շերտոսը:

Մագնոսներն ամրուն էին՝
Կապոյի ծովի արեւմտեան ափին։
«Աւթարհայտը»-ի հեղինակն այդ
մասին գրում է, որ Աղթոս-Կավաս
դարսոյից դեղի յոյսիս՝ «Կարցա-
յան կոչովը թաւաձալայրուն ամ-
րուն է մասնով ժողովուրդը, որի
քնակալայրը սարածում է փնջե-
Կապոյի ծովը, ուր վերջանում է
Կովկասյան լեռնաբազուկը եւ ուր
կառողցում է Դարբանիցի դարխ-
ոլը»։ Այս Տարածմուն ձեւավորվել
էր մագնոսների թագավորությունը՝
Չող (Չոր, Նոր) մայրախաղով, ո-
րից էլ առաջացել է Չողա (Շորա,
Չորա) երկիր անվանումը։ Մ. ք. 1-
ին դարի երկրորդ կեսից դարբն
Արեւելոսիցները մագթբաց կամ
քուն Աղվանի թագավորական գա-
լիին են նսեցնում իրենց ներկայ-
ցուցիչը, որով ազդեցավորվում է
մագթբաց կամ աղվանից Արեւելո-
սիների հարստությունը։ Մագնոսնե-
րը հիւսնամուտն էին, վարուն էին
այլաբանական կյանքի ու իրենց
հաճախակի ներխուժումներով ան-
հաճաքացանուն էին հարեւաններին
Նումք վանգը են ներկայացնում

նան է Հայաստանի համար, հեծեալքար, հայոց եկեղեցին բրիտանու-
բյան սիցդոյի ձօցել է Բարդառու-
թել նրանց, եւ դրանի ավագակա-
յին աղայաստանումները: Բացի
այդ, Փավստոս Բուզանդը վկայում
է, որ 4-րդ դարի սկզբներին մա-
գրութեի Սասնան բազակորն ի-
շխում էր հայից ակելի «խառնիմ-
ղանց, քափառական վաչկասուն»
ցեղերի վրա. նաճանկում է՝ երբ
մագրութեի բրիտանս դառնային,
աղա հնարավորություն կասեղծել
բրիտանութիւյուն սարաճել նան
նրանց ենթակա ցեղերի մեջ:

Ավանդույթան համաձայն մագֆոքերի երկրում բխսնանու-
թյուն արագվել է ղեկսւմ ւ. ք. 1-ին
դարում: Իր Թաղետս առաջին
սակերն՝ եղիսւս, գալով Մուսա-
ղեցի, Երջւնցում է Հայասսանը
եւ Պարսկասսանի վրայով սնուն
մագֆոքերի երկիր եւ արագում
բխսնանկան հավսը: Սակայն,
իկնդես իրակիկ կերտով ցույց
էրել, սակոնորոյումը դասականա-
կիմ չումի, այն սեղծվել է հես-
գայում՝ հավանաբար 7-րդ դարի
սկզբերին, երբ Աղկանի եկեղե-
ցին վրացսան եկեղեցու հետեւ-
թյամբ առաջին փորներն եւ անոն
դուրս գալու հայոց եկեղեցու են-
թակայությունը, իսկ դրս համա-
անհրաժեւես եւ «իմնավորել» իր
առնակկան իմնությունը ծագու-
մը: Իրականում մագֆոքերի երկ-
րում բխսնանություն արագվել է
հայոց եկեղեցու նախսնանում
թյսւս, եւ այն կողմսւմ է Գրիգոր
Լուսավորչի եւ Տրդատ 3-րդի ձեռն-
նարկսւմ լուսավորակն կայնս
մասսար գործնությունս հես: Ա
գարսնգեղութւն ցուն է նոր կրոնի
արագույթսւմ սախարիսգրակն
սսհմանները՝ վկայելով, որ այն
սարսմվել է «նրդ ամնայն երկիր

Հայոց, ի ծագեաց մինչև ի ծագս» եւ հասցվել «մինչ ի սղառ ի սահմանս Մասթթաց, մինչև ի դրունս Ալանաց, մինչ ի սղառ Կաստից», այսինքն՝ մինչև Դարի- ալի կիրճը եւ Դերբենդ:

Սակայն հեքանոսությունը դժվարությամբ եր դիբեր գիշուն, ոչ-հիշ պայարար բարունակվում է նաեւ հետագայ արիւնքին: 330-ական թվականներին մագրոնքին մոտ առաւելական գործունէություն է ծավալւում Գրիգոր Լուսավորչի բողոքարանէ Ա Պարսի կարողողիկէ (332-342 թթ.) սակայ որդի Գրիգորի-դք, որը դէռ դասակն հասակունք ծննդաբերել եր Վիրի եւ Աղվանի եղիկողորդ: Նա հաւուն արիւնք-ներույան նահասկված նիւսնիցն անիրայանքի եր, եւ մեր դասմիջնէն դրդականքի բազուն խոստեր հատուն մրա մայիս: Գրիգորիդք ներկայացվում է իբրեւ առաքինի, հոգեւոր արծառնիբերով լի անձնակո-րություն, որը հմուն եր ասակածային գիշարյանը, բաճիկ վաղ արիւնքի-գրալվում եր «ասակածաշէկական գրերի ընթերցանությամբ»: Միջնէն մագրոնքին երկիր հաւանելը նա բարոշական-լուսավորական լայն աշխատանք է կազմակերպում որի իռվկաղեւնութայանը հանձնված վայա-րերուն, շեննուն եւ քաղաքներուն կառուցում եւ նորոգում է կեղեկի-ներ, ծննդաբուն քահանաներ, քր-շում է «բողոք հեքանունքի մէջ եւ միջնուն է հանուն Հոր, Որդու եւ Սուրբ Հոգուն»: Շնորհի երկի Յիշ-բաղանուն, որը Գր դարի սկզբնէ-րին մննում եր մագրաք քաղաքի-ություն մեջ, կառուցում է փոքիկ կեղեկի, հոգեւոր տղասակոր կա-րուն Դանիէլ քահանային, սակայ որ ռուկեկեցիքի հետ ծանանում է մագրոնքին երկիր եւ ներկայաբուն մրանք Սաննան քաղաքիարուն

[illegible]

Գրիգորիսի նահասակությունից
 հետ ուժեղանում են հալածանքնե-
 րը բրիսոնյաների հանդեպ, եւ ինչ-
 որես տեղեկացնում է լոսանիք, որա
 հետեւանով «արեւելյան ժողովուրդ-
 ները վերստին թաղվեցին դիցազա-

դրածությունը մեզ»։ Գնալով դրան նոր հավանա ամբողջությամբ արմատախիլ անել չի հաջողվում, մանավանդ որ Տ-րդ դարի կայսերներն Ստանդ Մասսոցը Աղվաններ, Լիկիններ, Կապաններ և «մինչև ի դուռն Չորայ» նորոգում և բխոսնեակալ ուսմունքի քարոզչությունը։ Հնչեալ ժամանակներում մինչև իայոց քվակախոնքայն սկիզբը (552), Չորդ դասունը և Աղվանի հոգեւոր կենտրոնը, որն այնոնիսե և չեղափոխվում է Պարսալ։ Այդ ժամանակ էլ ստեղծվում է Աղվանի կաթողիկոսությունը, որի գահակալները կրում էին «Աղվանի, Լիկինի և Չորի» կաթողիկոս ինքնուրոյն։

Ինչոպես սեանում ենք, քուն Ազգանքի մյուս Երջաններն հետ մագրութենի երկիրը նույնորես ընդգրկում է Բխսոնեակաւ Բաղաբաւ, քոքաւ ղոքս, Իսկ նրանց զվախարար Բաղաւ Չորդ իսկ սեակաւ ժամանակ ղառնում է Իոգեռ կեհեհոն: Այրոխիտեհոն, Բխսոնեալքոն ղվալալորաղես սարաժաւմ էր վերեհ Խալվերի Երջանում, որոնց Բալունեռ ունեհն Անդրկոլկասի Երգաղաւմ կեհոնեհնեհի է մանաւաղը Խալ Իրակաոնքոյան հետ, միճղեռ նրանց Իլմանալ Գանգվալի մեջ նոր Խալաթ Խոր աւմասներ չունեհ, եւ այլ վալչալսոն ցեղերը ղժվարոքալք էլի հաղալեղորում Բխսոնեակաւ քարոլկաւ սկզբունեհնեհի հետ: Օհեռես Դա եր նաեղ Դասաղար, որ աղաբաւակ իրաղեսոքալք Երջանում մագրութենը եւ Երջակ ցեղերը մաղնեակաղաղաղեղն ու կորցրեհ Իրեհց երմակաղաղ ղեղեհ:

Վարուժան ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ
Մանկավարժական
գիտ. թեկնածու

ՌԻԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹՅՈՒՆ ԴԵՊՈՒ ԷՐԳԻՐ՝ ՄԵՐ ՊԱՊԵՐԻ ՀՈՂԸ

[illegible]

Մանկությունից փայփայվող
Վանուսը վերադառնա իրագործեց:
Մանե սիրառուն երգի անցյալի
մասին փաստավավերացական ֆ
րահանումն էր (ներկայումս այս չ
սածվում է Մոսկվայում): Ուխտավո
րում էր նաեւ վեց հոգուց բաղկա
մերի ու գուրդկաահաների խումբը
հիւր Ալեքսանդր Զառությունյանի
ոթյամբ: Նրանք բոլորն էլ ազգային
րով օրջում էին երգի հեռուներում
ցավի զգացումներով լի մասնություն
դերի մասնամանկեից հիշելով իրեն
ներք: Մանե մեկն այսօր էր գրում

ծնողավայրը: Հայ ուխտա-
մանն անցան Ախալցխա-
սով: Հենց սահմանին մոտ
սահայ գործարար եւ հա-
Տիգրան Աթուրը (Աթուրյան)

Առաջինը ոճ գրիմ Կ
Ստանդից եկեղեցին, որը
«հաւեսութեան» ծագող
միում, աղա ուղեւորվեցի
գրութիւն: Ռ. Վանունցի
1835 թվին հենց այս գյու
թի ճամբարահրդ եւ եկեղ
եցիքում Գալաթի Նորաշ
Ասիում խմբի օտերա
մկարհաւմուններն անէ:
Ծագվեց դեղի Վան: Ուխտ
նա բերող, Վարազա վան
ցիներէջ երեխ կանգնե

Երեւանի մեր ընկերությունը մեծ ծախսեր է արժեքի համարժեքը ապահովելու համար՝ ինչպես մարտնչական, այնպես էլ արտադրական համակարգերում։

որնրը երգի սահ-
մի փայտ մահապե-
տից դիմավորեց ժողո-
ւարակական գործիչ
(Մ)։

Եւ Կարսի բերդն ու
բազկիթի են վերածել
երեւր։ Չետ եղան Ա.
Քայազետի Բորուն
կնոջը մայիսիները
դից են բռնել զար-
կապապի մոր հայ-
կը օտուտն։

դերովեք Սեմր
զուրկան ընդ

որհրդերն արգելեցին մտնուիտեսն սրուղիին (վամրի յոթ եկեղեցի)։

Երբեք են անցել վեց երեցողը այդ վարդեան սրբազանի դեմ ավանդակած ֆիլիմը։ Այս ասանքան ու Սեփական անգլեսեն գիրհ։

Եւ, որ վաման լճի հալածակցողի եկեղեցի ավանդակած հայ ուխտավորեանմանակ հիյացմունքը, Սուրբ Ղովհաննէս Պատմողը Ղազմանակ ու

ղեւորվեց Նեմուք, հիացավ Նեմուքի լճի ամ-
զուգական գեղեցկությամբ, աղա իջավ Բու-
լանով: Բուլանովի դաջք հայոց աշխարհի
ամենահացառաջ վայրերից է: Ըստ ականատե-
սների ամենուրեք հացի արեւո ին, այնուհե ու
գորենի ժառանգներն են ու դառաւ չկա:

Լաթար գյուղում հայ բարեգործ Ռադիկ Վանուսը արցունքն աչքերին ծունկի իջավ մայր-հողին: Լաթար գյուղը նեկայալսմա փրկան է, քե՛ս իրենք փրկե՛ր, ժառուճակ նու՛ն է՝ ին, որ գյուղը մայսիկնու՛մ հայե՛րին է եղէ՛ ես ամբողջովին հայաբնակ:

Հայտնի կանգառը Մուս Բաղան է (հաս-
կադես Մուսի վերին թաղն ու Չորի թաղը)։
Մուսի հայերի մեծ մասը ֆրեյզած է, վախվա-
րած։ Չորի թաղի գերեզմանոցում թաղված է
Գեուր Չաուրը, որի սեղը գիճեն գրեթե բոլոր
ֆրեյզը։ Հայ ուխտավորները բարձրանում է

Սեռ Առաջելոց վանքը՝ ճանապարհին այցելելով նաեւ Աստղկա (Աստղիկի) բերդը, հետո Սուրբ Կարապետ հոռոսված եկեղեցին, որը լուռ մտնում ու հառաչ է ծնում հայ մարդու հոգում: Բարձրություններ հանել ու շարել են քլոր խաչաբերեր:

Ադա՝ խնոնսով եղբուն՝ ճանապարհին բարձրանալով Բյուրանակ լեռների ստորոտին՝ Մրաս գետի ալուրների մոտ, գտնվող Բյուլի (Մոխրոտ) գյուղը։ Պատմաբան Ասոտ Մելնոյանի համար հուլից or եւե, երբոր անգամ այցելելով Մերեմյան Հայաստան, վերցրեան գտավ իր լուսերի գյուղը։ Բյուլիի բնակիչները 1830 թ. գարնել եւ Ձափախ։ Գյուղը հիմա լիովին փրակաւ է։

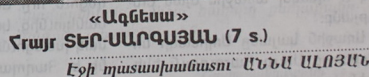
Եղբուն ֆաղաֆը հայ ուխտավորներին հիացրեց իր նորակառույց ճեփով, եվրոպական թարմ ոճերի առատությամբ: Եղբուն ի նշանակություն Սանասարյան դուրսը հիմա թուրքական սովորական դուրս է:

Խուճըրը երգումից օդանավով հասավ Ասամբուլ (Կ. Պոլիս), որեղ Օրթաջուղի եկեղեցուն կից սրահում կայացավ հանդիպում հայ համայնքի հետ՝ ծխի համերգով ու ճաշկերությով:

Հուզված էին բոլորը։ Պոստում հանդիպում եղավ նաեւ դասփարհարանունը, աղա՛ այցելություն Ար. Փրկչի Ազգային հիվանդանոցը։ Պոխն իր մեջ դռներս մի փոքրիկ Հայաստանէ դպհողմանուն հայաւունջ կյանքի քան բուրերով ու գուլներով։

Արեւմտահայաստանից Պոլիս, Պոլսից Հայաստան՝ ներկա համադրությունը: Տաճկան, որ օտերի մի օր բոլոր հայերը հնարավորություն ունենան լինելու իրենց ղաղաւթական բնօրրանում, սակայն ո՛չ որդես հուզված ու մորմոկուն ուխտավոր կամ զգոսաբեցիկ, այլ որդես տէր. որդես եր երեւի՜ ու հայրենիքի տէր:

Հավասան, որ Աստու ողորնայան բաս
չի՝ ուեանալու այդ օրը՝ մեծ վերադառի օրը:
Ամեն կարպեզն
Պասյ, զհս. քեկնածու

ԼՈՒՐԵՐ ՎԻՐԱՅԱՅՈՑ ՔԵՆՈՒՑ

**Արիւն մարտիրոսաց
հիմն եկեղեցւոյ**

Հայ ժողովուրդն իր 2000-ամյա
դասնությանը քնքաճուն սկիզ է բա-
զում նախասակներ, որոնք մարտիրո-
սկի են հանուն Քրիստոսի վկայու-
թյան եւ մարդկության փրկության:
Այդ թվում արժանապիշեացակ է
սուրբ Գևորգը, որի տոնը Հայ Առա-
քելական եկեղեցին նշում է հոկտեմ-
բեր ամսին:

Ձերնությանը ու հուզառաս մը-
նությունում անցավ սուրբ Գեորգի
հիշատակման ճոճը Թբիլիսիի՝ Ս.
Գեորգ հայկական եկեղեցուն կից
գործող Ս. Եղիա մարգարեի անվան

չյանը, Վրաստանի խորհրդարանի
դատազամավորներ, մտավորականներ
եւ այլ:

Տոնի երկրորդ խորհրդանշանն
այն էր, որ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբեգին Բ

Վեհափառ հայրաթեք Չեւորգ արեւոյսկոյոս Սեւայոյալանին դարգեւարել եր «Սուրբ Ներսէս Շնորհալի» շաւաւաւով հաւալի աղնելով մա երկաւաւալ ծառայաթոյոնը մայր եկեղեցուն: Ի դեղ, սրազաւը մաել ալս կիրակնթոյա դոյրոցի հիմաղիր սճօրնն ե:

Հյուսիսը ընդհավորեցին Վեուրգ արեմիտիոլոգիսին հայադեղեակալն քարծր յարգելի արժանատի առ- քիվ՝ գնահատանի խոսիի հասցեա- րելով նաեւ ուսուցչելիի Ոգա Չո- հրայանին՝ իր ազգանունը գործի հայ մանուկներն մասցոյցան լե- ղուն ուսուցանելու եւ ֆրիսոսեմ- կան հավակնի մէջ դաշտելու հա- մար։ Վեիսիառ հայադրեցը Ոգազը Չոհրայանին եւ յարգեաւսրել եւ հայաութեան օրհնագրով։

Իր շնորհակալական խոսքում
Գեորգ սրբազանը փաջալեռեց մա-
նուկներին եւ աղոթք բարձրացրե-
աւ Աստված, որ վերահայեթիս հո-
գում միշտ անթելված մնա Լուսա-
վորչի կանանդը, եւ երբեք չլի երգը
կալ հավաքի...

Կարինե ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
Թբիլիսիի թիվ 104 միջնակարգ
դպրոցի փոխնախագահ

Օձվեց Սրբոց Կուսանաց Եկեղեցին

Դիկսթերի 28-ին ձավախի Ա. Բազվա գյուղում, ձեռնարկ գերազմելի հայր Տ. Վեդրո աբ. Անտայարյանի, օսկե Մրցո Վուսանց նորակառույց եկեղեցի: Եկեղեցի կառուցել Ի Յայլախյանի ընտանիք ի հիշատակ իրենց զաւանդելի դսեր Դայանայի: Օծանաւ արարողությունից անմիջապէս իետ ձառնցով դասարա: Օրվա խորհրդի համահունչ իր արուարել սրբազանը կարեւորեց իրիսոնեական հավակն խորխորհուրդ ճանաչությունը յուրամանչուր հայի կյանքում, աղա աղթք առաքեց առ Ասլավ Դայանան Յայլախյանի հիշատակի յայաշատոյանն ի հոգու խաղաղություն համար: Վերջում Յայլախյանքանի բարեգուր ընտանիքի ողջ գնորի եւ

սարքեր վայրերից ժամանած հյուրերի համար սկեց սիրո ճառ:

**ՂԵՐՔԻՒԽԱԱ ԳՅՈՒՂՈՒՄ
ՕԾՎԵԳ Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ
ԵԿԵՂԵԳԻՆ**

Գեկեմբերի 1-ին՝ Ս. Յաղեսու ի Ս. Բարբրոդունես աղայականի տոնին, ճորդացական աշխատանքներից հետո օծվեց Վիահայոց թեմի Օձականի տարածաբազմին Ղզըլիխայ (Կարմնավանի) գյուղի Ս. Ասավածածին եկեղեցին։ 1874 թվականին կառուցված այս եկեղեցու բարենորոգումները հոգացել է Արամյանների բարեպաշտ ընտանիքը։ Էկեցրականությունից, ամենատնտեսական կենցաղային մայանանքների ու լրագավմիջոցներից զուրկ այս երկրամասում հայը աշունակում է մեծ ջանքերի գնով հողատիրանել հայրերից ավանդվածը՝ իր ազգությունն ու հավատը։ Ահ թե ինչու Արամյանների ընտանիքը, թեև հայրենի գյուղից հեռու, օտար ափերում որոնեց ու գտավ իր այսօրը, սակայն չմոռացավ հող հայրենին, ծննդավայրը, հայրենի տունն ու համագյուղացիներին. այնն առիթով օգնություն ձեռն մեկնեց։ Երբ մայան առիթը եկավ, առանց երկմեելու վճռեց սասարել վառ հարազատ գյուղի աղոթաւունը գնաւ մայանին, որդեպի համագյուղացիներն ամուր կառնած մնան հարազատ եկեղեցուն ու իրենց առաքելաինին հավասին։ Եւ ահա իրականացավ Արամյան ընտանիքի երազը. երկար տարիների ընդմիջումից հետո, գյուղին է տարածաբազմի տխուսնյա հայորդիների աղեյն իր որոնքը վերջապես բացեց գյուղի գողցրիկ այս եկեղեցին։ Օծման հանդիսավոր արարողությունը կատարվեց ձեռնադ Վիահայոց թեմի առաջնորդ Ս. Գեւորգ արք. Սեւայուրյանի։ Օծումից ամնիցապես հետո սրբազորված եկեղեցուն մասուցվեց սուրբ յոթասրգը։ Օրվա յոթասրահին էր Սամեխե-Ջավախի առաջնորդական փոխաւնորդ Ս. Բաբկեն արք. Սարիքյանը։

Սանասար ռոհր ՂՈՒԼԻԿՅԱՆ

BOULE POURQUOI

ԻՆՉ ԵՆ ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պես չէ նույն կերպ հասկա-
նալ աղաբախարությունն ու խոս-
տվածությունը. աղաբախարու-
յունը մի՞ բան է, խոստվածությունը՝
մեկ այլ, աղաբախարությունը՝ կա-
րո՞ւ է լինել և առանց խոստվա-
ծության, ասկայն առանց աղա-
բախարյան չի կարող լինել խոս-
տվածություն: Ասածո առջև կա-
րելի է և ողբ է միշտ գոչոյալ եւ
խոստվածութիւն մեղերը. իսկ խոստ-
վածել կարելի է միայն հոգեւորա-
կանը առջև եւ իր ժամանակին.
աղաբախարություն կամ զգոյնը
մարդուն մտնցնում է Երկնային
Արայությունը եւ Սուրբ Հոգուն.
իսկ խոստվածությունը առանց
աղաբախարության ու զգոյնի
բնավ օգուտ չի բերում մարդուն եւ
ոչ միայն օգուտ չի օժիտ. այլեւ
ծնական ու կեղծ խոստվածու-
թյունը կործանում է մարդուն
դարձնելով նրան առավել հե-
ցագործ, որովհետեւ խոստվածու-
թյունը կա եւ ողբէ է լինի իբրեւ
աղաբախարայանը հետեւող գործ-
նական դրսեւորում:

Ինդկեցի

Մեծ դպիքի օրերից ամեն ինչ բաց է. եւ երկինքը՝ ներում շնորհելու. եւ մեղավորը՝ խոստովանորթյան, եւ լեզուն՝ աղերսելու։

Դժամաստեան աղաբխարողը ենթարկվում է խելաեղենի հանդիմանորթյանը. եւ դա նրա համար Աստծուն հաճելի լինելու նշան է։

Մարկ Ճգնավոր

Ինչ ասել նրանց մասին.
ովքեր հեռանում են խոստովանո-
ւթյունից եւ սուրբ Հաղորդության
խորհրդից: Հիրավի, դրանք դժ-
բախս մարդիկ են: Հավասաջայլան
աղոթում է, բանի դեռ կարող է մի-
անգլա Քրիստոսին՝ Հաղորդության
միջոցով:

Աղագուցելու համար, որ ոչ մի մեղք չի կարող խանգարել մարդուն մտնելու Աստծո արխայություն, Տերն այնքեղ առաջինը մտքեհ առաւիսարող ավագանին:

Եկեղեցուն դիմելով ժողովրդին՝ Դեմիսթրի Ռոստոպսկին մի անգամ ասաց. «Ներեցե՛ր ինձ, եղբայրներ ու փոյրեր, եթե ես իմ նախնիքի մասին չմտածող յուրամանչուր մեղավորի անվանեմ զիվահար»:

Իսկական դժբախտությունը
մեղքերը չխոստովանելն է, որով
հոգին հեռանում է Ասածուց:

«Библиотека благовестия»
(2, 1996)

Հովհաննես դղիր ԳՈՒՄՐՈՅԱՆ
Գեւորգյան հոգեւոր ծեմարանի սան

ՈՒՄՏԱԳՆԱՃՈՒԹՅՈՒՆ ԳՈՒԳԱՐԱՅ ԹԵՄ

Սայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբանությունը, մասնավորապես լուսարարաբանի տառնակագրար Արսակ վարդապետ Տիգրանյանը Գեորգյան հոգևոր ճնառանի օնջուրքան հետ համատեղ, կազմակերպել է ուխտագնացություն դեմի Գուգարաջ քնմի սրբավայրեր:

Նոյեմբերի 18-ի վաղ առավո-
շյան ճնմարանականներն ուղեու-
րվեցին ուխտավար՝ վերանորոգելու
իրենց ուխտն ու հոգիները, լուսա-
րվելու այդ հավիթալույս փառու-
նքի սրբազան լույսով, որոնք դառե-
ր ժառուցանակ լույս են սփռել իրենց
ուրյ՜ղ լինելով մեկի, մեկուկույքի ու
զիսուրան հիմնադրել են Ամենօրե:

Ուխտավորներից զանոց առաջին անգամ էին լինում Լոռվա առևտրահում, որի բնությունը, իր խորհրդավոր գեղեցկությունն ավելի ականառու դարձնելու համար, ասես հատկապես իր ժողովել առաջին ծայն շեղուկները:

Առաջին կայանը Սոփիակի նո-
րակառույց Սուրբ Հարություն եկե-
ղեցին էր, որն իրադես հարություն

Եր առել հոգեպես ընկճված ու դե-
ռեստ վիճակի Սոփյանի ֆադայի ս-
րուն: Սյասե ծեմարանակմանը
հանդիմեցին եկեղեցուն կից գո-
ծող հոգևոր դորդի սամբի հե-
կյունիսին, գիշերային ժամերու-
թյանը մասնակցելուց հետո, Եաթ-
վեցին դեղի Կանանոն, որտեղ
Մասն ղիմավորը Պուգարաց թնի
առաջնորդը: Կերչին ուխտավորն-
րի առաջնորդեց դեղի Ս. Ասվա-
ծաօին Ե Ս. Ասարիս եկեղեցիները:
Դեռ ծեմարանցիները եղան ման-
եղաշնորհարանում, իր Կանանոնի
ծարարաթեանակ խորհրդակցու-
նից մեկն է: Մթազան հայրը ծանո-
թացրեց կասաված աշխատանի-
նի Ե ցույց տվեց լուսանկարնե-
րիսիվները: Կեսորից հետո ուխտ-
ավորնեի փոխի ֆառավալու Եաթ-
վեց դեղի Սվալեղի: Սյասե եղան
Մուրած Ս. Գրիգոր Լաբեկացի եկե-
ղեցուն, որը, ճարարաթեանակ տե-
սանկյունից, կարելի է ասել, յուրի-
նակ խնացունն է Սամահիքի, Օծու-
նի Ե Հաղափոք վանիքի: Սյունի-
սե ուխտավորներն մենեցին Սա-

Նախին: Ուխտավորների հոգեդաշար աղորթներն ու արագրիտն ճարակա-
մերն ասես արթնալից այս ճարմ-
րադեցական անմահ գոհարի
սասնամանիկն խոր ուն մաս՝ դա-
սեցը, որոմ ճնմարանակամերի հե-
սպեցին ծայրանցել արահույզ ու
հոգեզուն «Տեր ողորմես»-ին: Դժ-
վար եր հեռանալ Ամանհինք, որի-
հետեւ այս խորհրդակց վամբը, որ-
րանն մի քար դասնուբյուռ ունի,
կարծես թե դեռ աս-ժա-ժա տալիք ու-
նիք ուխտավորներին:

Վերջին ուխտասեղին Հայդու-
սավանմ էր, որ ճծմարանակամե-
նի ղիմավորք բարեճորի Արար-
իսանկավազ Թանդիլյանը: Նա ներ-
կայադրեց վանի տասնոթյունը
կաերեւորել նրա Ունեցած անուա-
նալի դերը Եկեղեցւոյ վաճառորթե-
րի ղալիդամանն, հոգեւոր-նակու-
թային, կրթական գործուն: Այս Բե-
ղաւոր վանի հոյակաւեր կամարն
ի ներք ճծմարանի սաներն Ունե-
ցան առանձնանալու, խիկալու
խորհելու ղալիեր: Սա մի գեղեցիկ
աղիւթ էր մեկ անգամ եւս դնեմա-

դիման կանգնելու եւ միասնաբար
աղոթ վերառափելու առ ամենաբա-
րին Աստված:

Ուխտավորները հոգեղես հարսացած ու հզորացած վերադարձան տուն՝ Մայր Քթո Սբ. Էջնիաթին՝ իրենց հետ բերելով անմոռանալի հուշեր ու տղավորություններ, ուրոմ վստահաբար յոյժի ուղեկցեցնանաց ողջ կյանքի քրքրացում:

Հովհաննես դոկիր ԳՈՒՄՐՈՅԱՆ
Գեւորգյան հոգեւոր ծեմարանի սան

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կրոնական, մականությունից, լրացվական եկեաբաբաթեր
Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական
 դաստիարակության եւ Բարոզոթյան
 կենտրոն

Գլխավոր խմբագիր՝ Ասող
Գրանցման վկայական՝ 6

Խմբագրության հասցեն՝
 Էդուարդ Կոչ (0+31) 56780
 Լիպար Լոբոյ Լ. Երևան ԵՊՀ

Տոմար. Է տղագր. 14. 12. 200
Տղաբանակը՝ 2500

Գինը՝ 50 դրամ: